

تولید معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

نگارنده: حجت الاسلام روح الله کریمی

شفاعت

مفاهیم دینی چنانچه درست تعریف نشوند، ممکن است کارکرد خود را از دست بدهند و بالعکس موجب ایجاد تأثیرات ضد دینی در افراد شوند. یکی از این مفاهیم مهم دینی، مفهوم شفاعت است. در بین دینداران از شیعیان، این طور جا افتاده که اگر اهل بیت علیهم السلام را دوست داشته باشیم و برای آنها گریه و عزاداری کنیم شفاعت آنها نصیب ما خواهد شد و هر چقدر هم گناه داشته باشیم، پاک خواهد شد.

این قرائت از شفاعت، انسان متدین را به اباحه گری و لابلالیگری می‌اندازد. شفاعتی که قرار است انسان را از عذاب نجات دهد و موجب مغفرت او شود با چنین تعریفی، تبدیل به عکس آن می‌شود و نتیجه‌ای معکوس در بر خواهد داشت. چنین اعتقادی به شفاعت، به جای بهشتی نمودن انسان، وی را روانه جهنم می‌نماید.

چنین مفهوم مهمی که به منزله یک شمشیر دو لبه است و می‌تواند انسان را هم به سعادت و هم به شقاوت رهنمون کند، مفهومی بسیار مهم است و باید مورد واکاوی دقیق قرار گیرد.

برای واکاوی معنای صحیح شفاعت ابتدا باید به تحلیل معنایی و مفهومی آن بپردازیم. شفع در لغت به معنی زوج است. راغب درباره شفع می‌گوید: «الشفع ضم الشیء إلى مثله»^۱ مطابق معنای لغوی شفع، باید عدد یک حاصل شود تا پس از آن، دو بیاید؛ تا وقتی یک نیاید، دو نمی‌آید. صفر به دنبال خود، دو نمی‌آورد، بلکه باید یک به وجود بیاید تا پس از آن، دو بیاید. بر این اساس در شفاعت باید یک حاصل شود تا پس از آن، شفیع بیاید و ضمیمه شود و دو را به وجود بیاورد.

آن عدی که باید حاصل شود تا دو به آن، ضمیمه شود چیست؟ جواب: سعی انسان؛ انسان باید خود، حرکت و تلاش را بر اساس علم آغاز کند و جلو برود و خداوند نیز شفیع را به کمک او بفرستد و نقائص او را جبران کند. انسان ذاتاً ناقص است؛ به همین دلیل سعی و حرکت او نیز ناقص خواهد بود. خداوند با علم به این نقص انسان،

^۱ تفسیر مفردات القرآن فی ترتیب لغات مجمع البیان و المیزان، ص ۲۸۲

برای او شفیع قرار داده تا سعی و حرکت او را کامل کند. علامه طباطبایی شفیع را آن چیزی می‌داند که ضمیمهٔ سبب ناقصی می‌شود تا سببیت و تأثیر آن را کامل کند.^۲ به عبارت دیگر، گویا شفیع به وسیلهٔ ناقصی که همراه شفاعت شونده است ضمیمه می‌شود تا او را از فردیت در آورد و تبدیل به زوج کند و او را در راه رسیدن به آن چه که می‌خواهد، تقویت کند.^۳

پس شفاعت شامل انسانی که سعی و حرکت نکند نمی‌شود؛ زیرا او صفر است و یک را حاضر ننموده تا پس از آن، دو حاصل شود. انسان باید بر اساس علم خود، تلاش و حرکت را آغاز کند تا خداوند نیز لطف خود را شامل حال او کند و شفیع را به کمک او بفرستد.

پایان پیام/

^۲ المیزان، ج ۱۶، ص ۲۴۵

^۳ تفسیر مفردات القرآن فی ترتیب لغات مجمع البیان و المیزان، ص ۲۸۲